

Analýza aktuálních potřeb MSP v Jihočeském kraji

Finální verze ke dni 01. 06. 2020

Analýza aktuálních potřeb MSP v Jihočeském kraji byla zpracována v rámci projektu „Smart akcelérátor 2 v Jihočeském kraji“, CZ.02.2.69/0.0/0.0/18_055/0013082.

Projekt je spolufinancován Evropskou unií

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

1. ÚVOD A METODIKA	3
2. RESPONDENTI – KDO SE ÚČASTNIL PRŮZKUMU	4
3. DOPADY KORONAVIRU A MIMOŘÁDNÝCH OPATŘENÍ	6
4. ZAVÁDĚNÁ OPATŘENÍ A PODPORA FIREM	19
5. DALŠÍ DOPORUČENÍ TÝKAJÍCÍ SE MOŽNOSTÍ PODPORY MSP V REGIONU	28

1. ÚVOD A METODIKA

Tento report vychází z on-line dotazníkového šetření mezi MSP v Jihočeském kraji, které bylo spuštěno 5.5. 2020. Během tří týdnů v rámci něho vyjádřilo svůj názor 63 podnikatelů a zástupců firem v Jihočeském kraji.

Cílem tohoto průzkumu je zjistit mezi jihočeskými podnikateli potřeby a problémy související s ekonomickou krizí vyvolanou šířením epidemie covid-19 a následnými restriktivními opatřeními. Především jejich aktuální situaci, s čím se potýkají a jaké nové výzvy pociťují. Současně obsahuje i jejich názory a doporučení na to, jakým způsobem a formou by měla být zaměřena podpora firem z veřejného sektoru na úrovni Jihočeského kraje. Specificky se jeho část vztahuje k zaměření připravované modifikace nástroje Jihočeské podnikatelské vouchery.

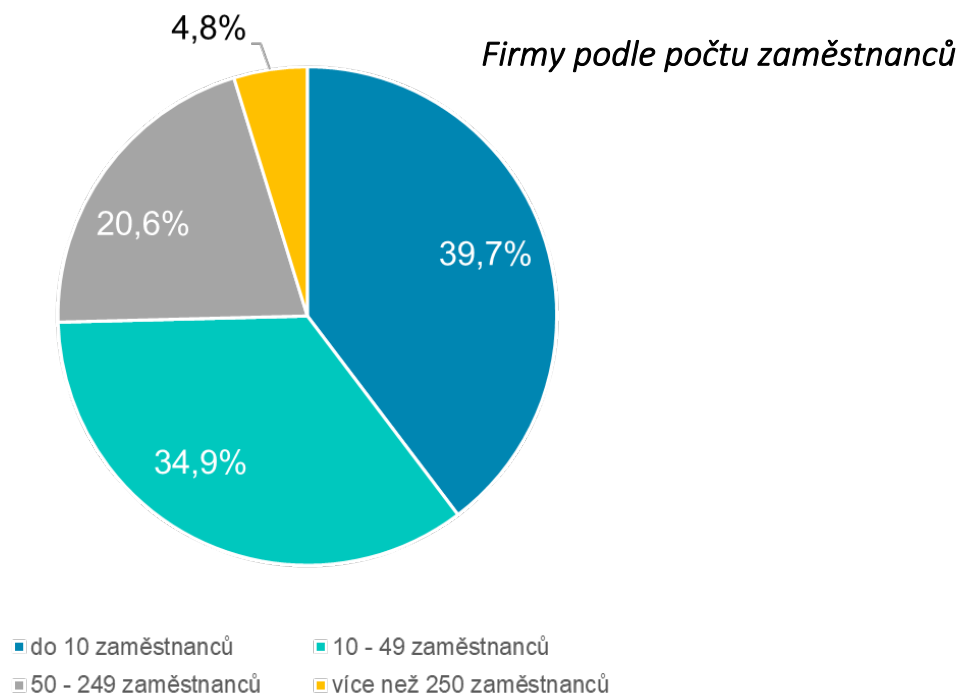
Na distribuci on-line dotazníku směrem k firmám se kromě Jihočeského vědeckotechnického parku (JVTP) podílela také Jihočeská hospodářská komora a regionální pobočka agentury CzechInvest.

Účelem tohoto průzkumu je poskytnout velmi rychlou zpětnou vazbu a pohled na ekonomickou situaci z terénu – od podnikatelů, firem a živnostníků. A dostat tyto informace k subjektům, které mají v Jihočeském kraji na starosti podporu podnikání, inovací a konkurenceschopnosti, aby mohly na tuto situaci pružně reagovat ve svých aktivitách a programech.

Metodicky se jedná o online dotazníkové šetření, které je vystavěno na 16 obsahových otázkách. Otázky byly konstruovány tak, aby účastníci mohli jednoduše zodpovědět daná témata. I z tohoto důvodu byla většina otázek uzavřených. Pro správné zacílení následné podpory a nastavení aktivit a podpůrných programů byly do dotazníku zařazeny také identifikační otázky (velikost firmy podle počtu zaměstnanců a oborové zaměření). Výsledky plynoucí z dotazníkové šetření byly zpracovány zejména pomocí deskriptivní statistiky. Veškeré výsledky jsou vizualizovány a odpovědi prezentovány anonymně.

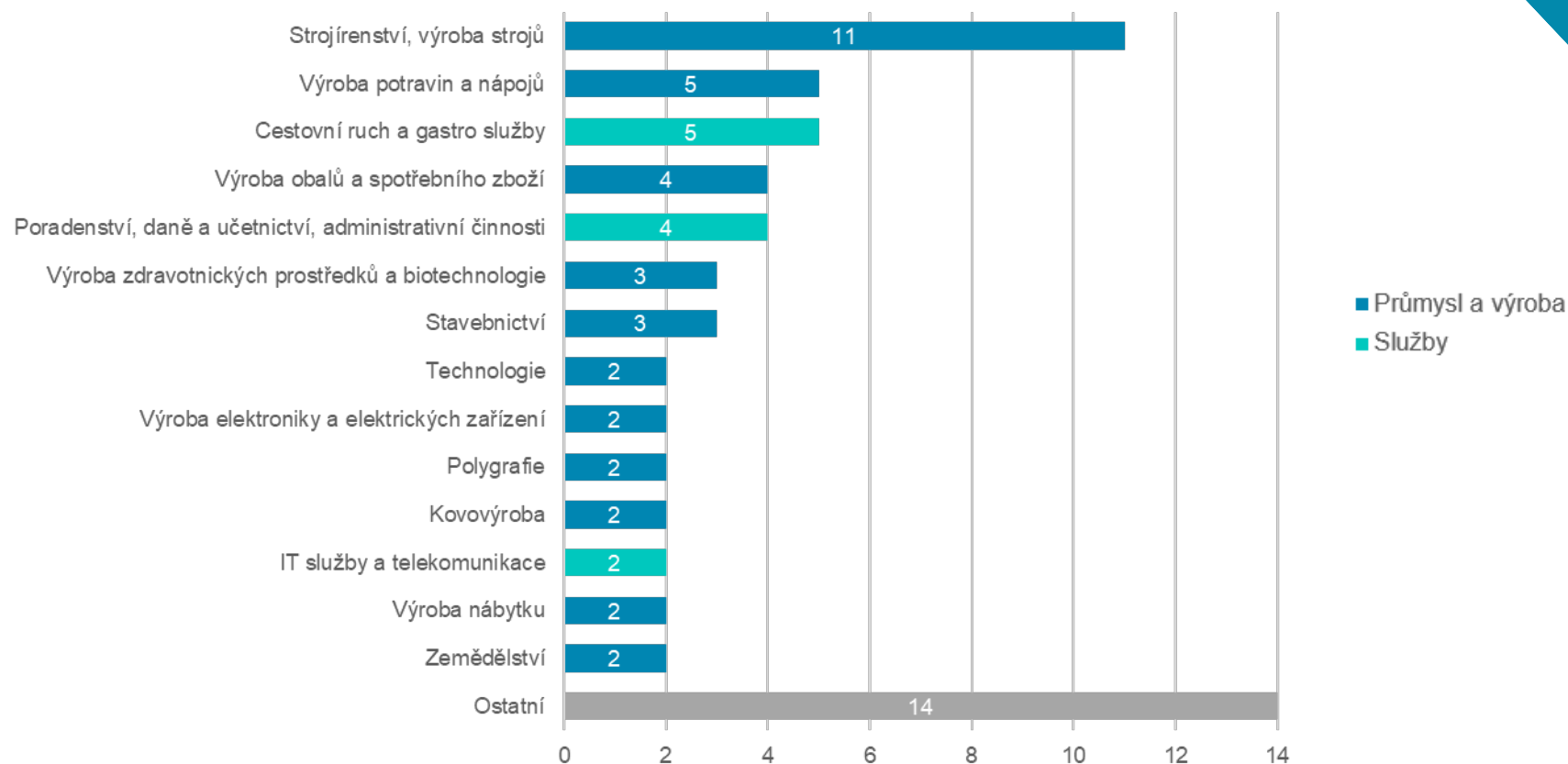
2. RESPONDENTI – KDO SE ÚČASTNIL PRŮZKUMU

Průzkum byl zaměřen především na malé a střední firmy do 250 zaměstnanců. To je hlavní cílová skupina firem pro aktivity a programy podpory JVTP zaměřených na podnikatele. Tomuto zaměření odpovídá i struktura odpovědí (viz graf níže).

- Z 63 firem, které odpověděly, necelých 40 % tvoří velmi malé firmy do 10 zaměstnanců; podniky s 10 až 49 zaměstnanci se podílejí na více než třetině odpovědí (35 %), lehce přes 20 % tvoří podniky s více než 50 zaměstnanci a necelých 5 % odpovědí (konkrétně 3 podniky) bylo získáno od velkých firem s 250 a více zaměstnanci

Oborové zaměření firem

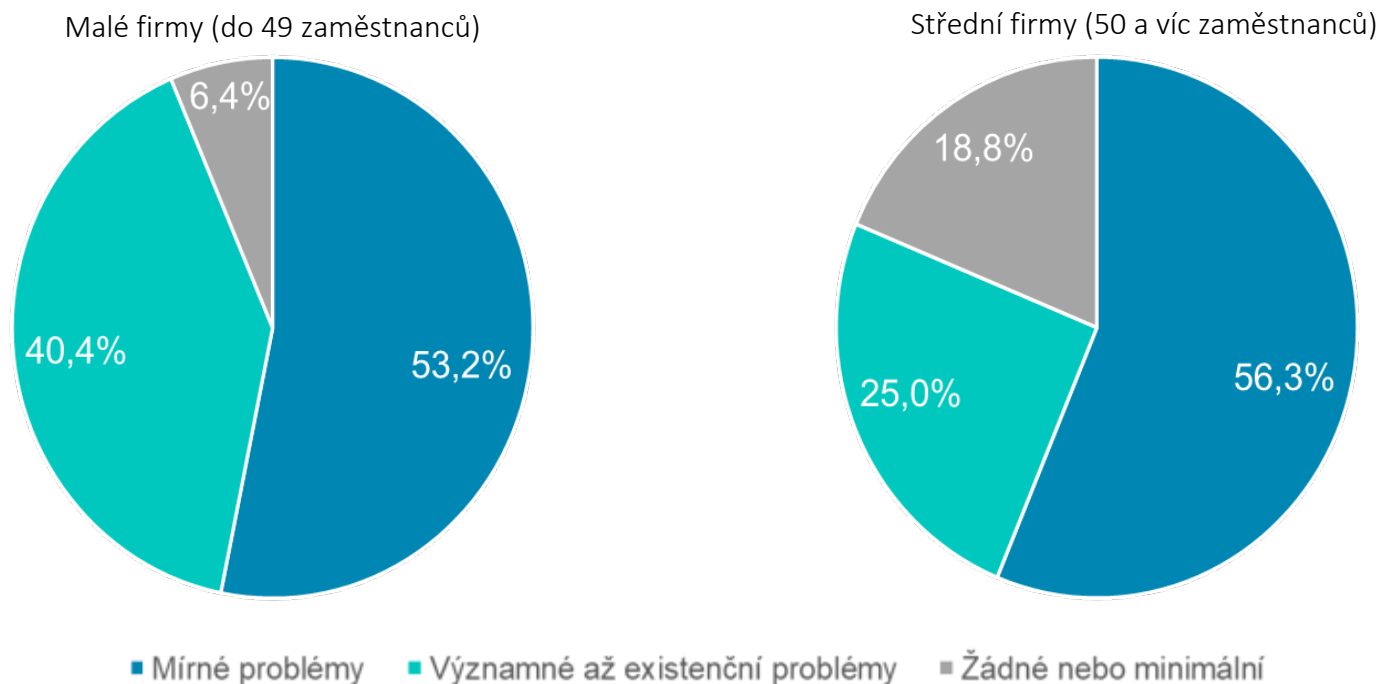

Většina odpovídajících firem působí v průmyslu a ve výrobě, konkrétně ve strojírenství, potravinářství, ve výrobě spotřebního zboží a zdravotnických prostředků. Na druhé straně nemalý počet respondentů podniká ve službách, nejčastěji v cestovním ruchu a gastronomii nebo v oblasti poradenství, daní, účetnictví apod.

Nejvíce firem působí v oblasti strojírenství a ve výrobě strojů. Mezi další početné obory patří výroba potravin a nápojů, cestovní ruch a gastro služby nebo výroba obalů a spotřebního zboží či poradenství. Ve výrobě zdravotnických prostředků a ve stavebnictví podnikají shodně 3 firmy.

3. DOPADY KORONAVIRU A MIMOŘÁDNÝCH OPATŘENÍ

Jaké očekávají firmy celkové dopady na své podnikání (dle velikosti podniku)

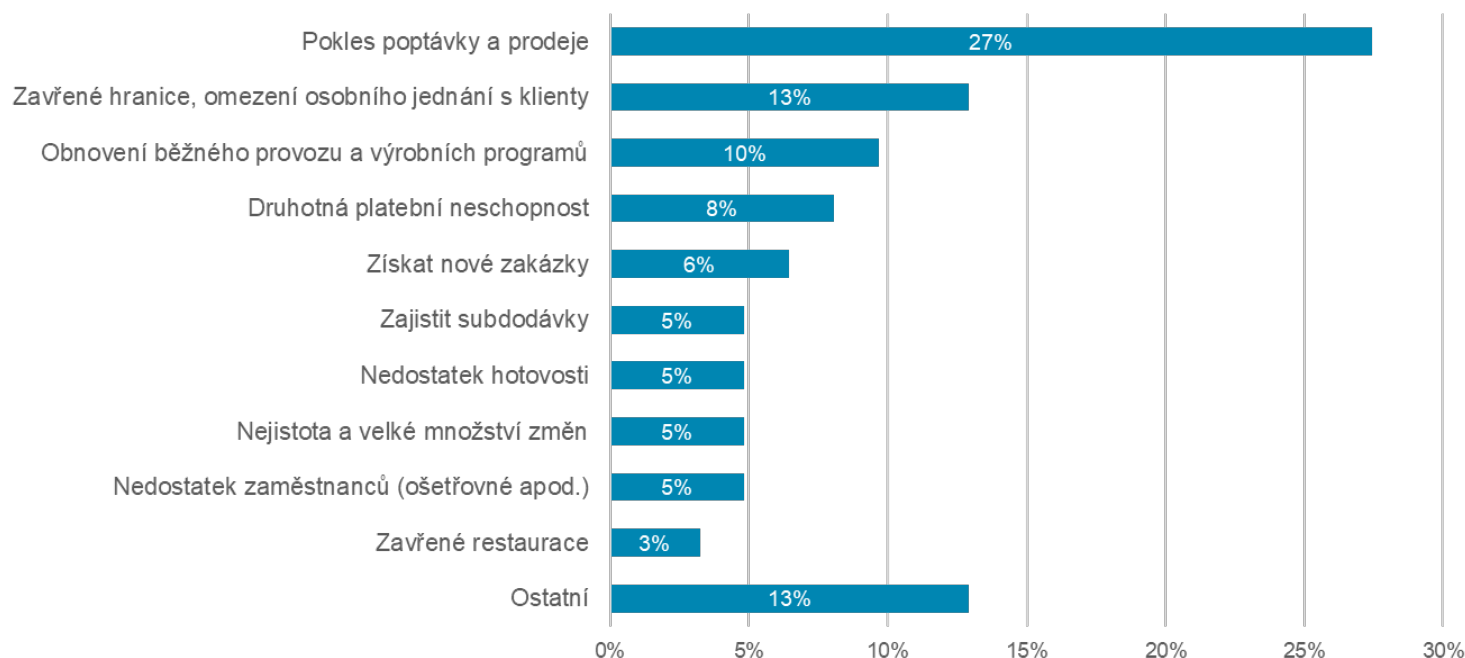

Dopady epidemie covid-19 na hospodářství budou poměrně značné – většina dotazovaných firem očekává menší či větší problémy

Mnohem více negativní dopad očekávají menší firmy do 50 zaměstnanců

- 40 % malých podniků uvádí významné až existenční problémy způsobené korona krizí, takto výrazně je ohrožena pouze čtvrtina středně velkých firem
- Pouze necelých 7 % malých firem očekává minimální nebo žádné dopady, oproti tomu stejné očekávání má 19 % velkých firem

Největší výzvy a aktuální problémy firem

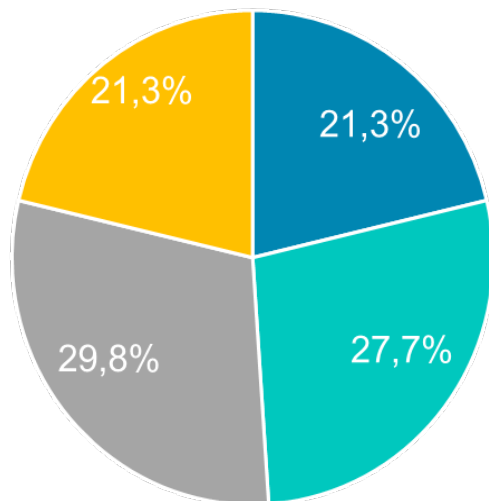

Nyní firmy řeší nejčastěji problémy v oblasti obchodu - pokles prodeje a poptávky zákazníků a s tím související dopady na jejich fungování

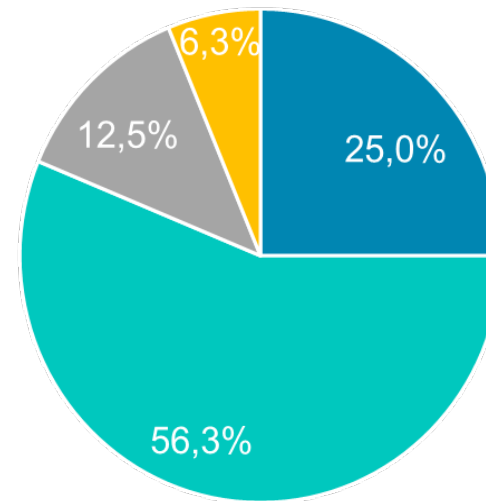
- Mezi největší problémy podnikatelé řadí pokles poptávky a prodeje (27 %), což se projevuje ihned na tržbách a finanční schopnosti firem.
- Pro 13 % firem představuje výrazné omezení složitější systém přeshraniční výměny zboží a osob a složitější možnosti osobního jednání s klienty
- Řada podniků považuje za velkou výzvu obnovení provozu a výroby a jako riziko vnímají druhotnou platební neschopnost, která se bude dle očekávání spíše v příštích týdnech a měsících prohlubovat.

Dopad současné situace na tržby firem (dle velikosti podniku)

Malé firmy (do 49 zaměstnanců)

Středně velké firmy (50 a víc zaměstnanců)

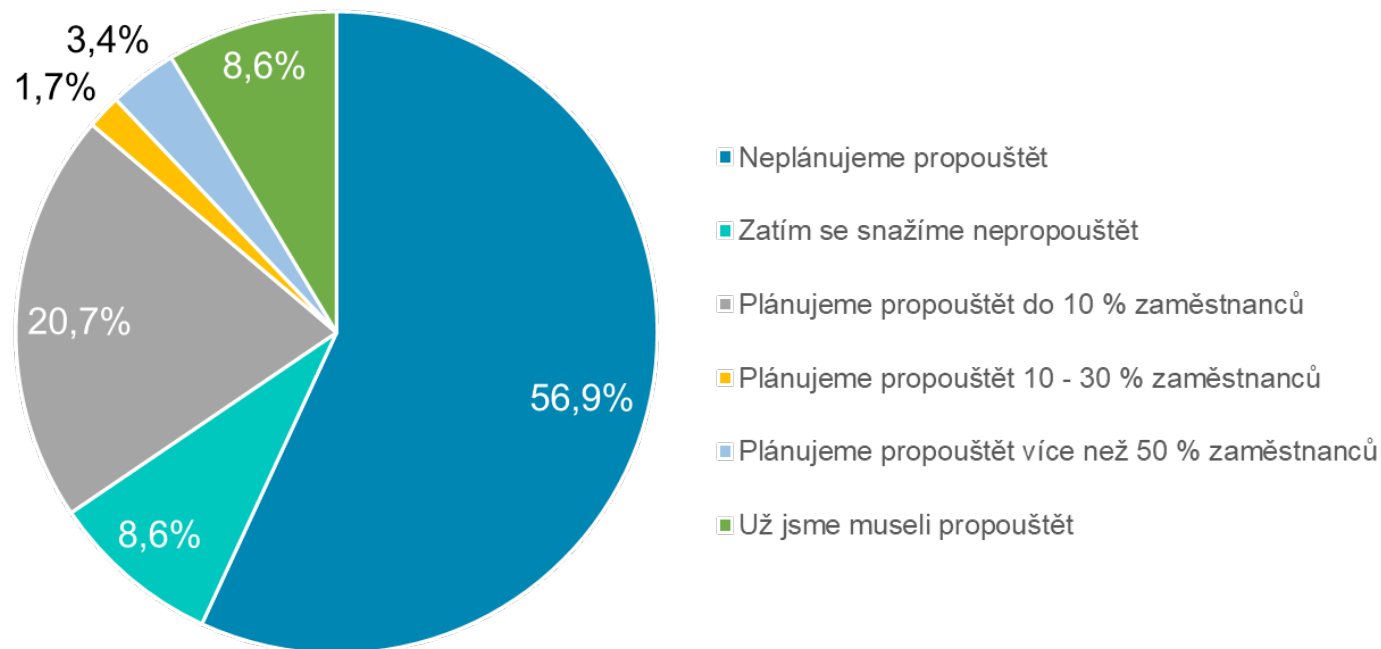
■ Zůstaly zhruba stejné
■ Značně se snížily (o více než 10 %)
■ Výrazně se snížily (o více než 50 %)
■ Jsou (téměř) nulové

Více než polovina firem již zásadně pocítila pokles tržeb – to velmi pravděpodobně bude mít negativní dopady na jejich ekonomiku v nadcházejícím období

Opět výrazně větší negativní dopad pocítují menší firmy a podnikatelé do 50 zaměstnanců

- Více než polovina malých podniků eviduje výrazný propad v tržbách (součet kategorií „o více než 50 %“ a „jsou (téměř) nulové“), stejným výpadkem je ohrožena pouze pětina velkých firem
- Více než pětina malých podniků má aktuálně téměř nulové tržby

Jak firmy řeší zaměstnanost a pracovní tým

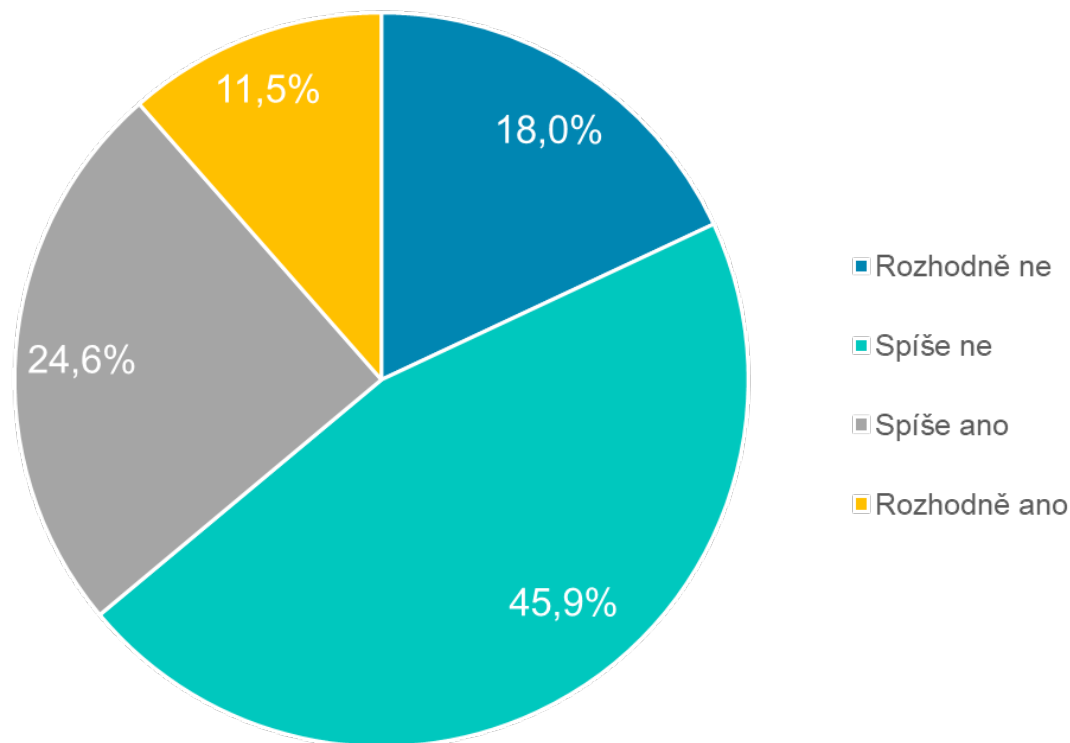

Na zaměstnanosti ve firmách se zatím krize projevila méně než na tržbách – firmy se snaží udržet svůj pracovní tým

Lze očekávat, že situace se bude v oblasti zaměstnanosti spíše v příštích měsících zhoršovat a firmy budou muset propouštět ve větší míře než doposud

- Více než polovina firem zatím neplánuje propouštět zaměstnance
- Více než pětina podniků plánuje propouštět do 10 % zaměstnanců a 7 % firem už muselo propouštět
- Čím později firmy v dotazníku odpovídali, tím spíše přiznávali, že již zaměstnanost řeší, a to propouštěním případně překážkami na straně zaměstnavatele a využíváním programu Antivirus či jinými formami státní podpory zaměstnanců.

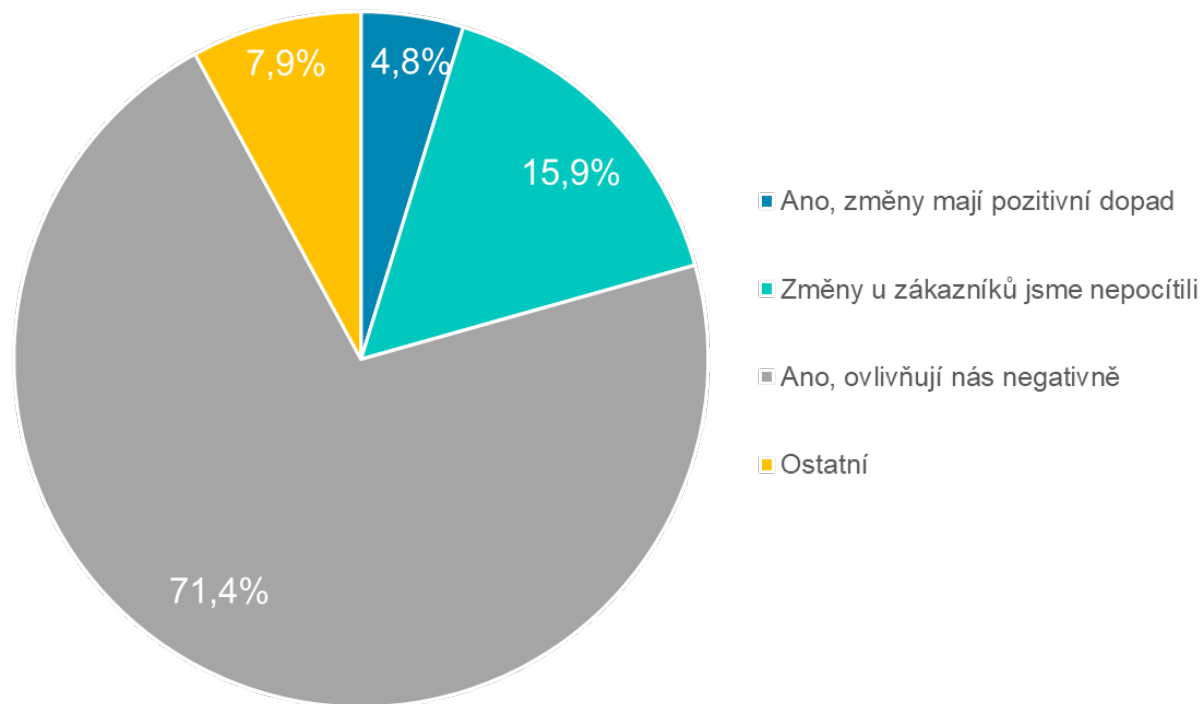
Problémy s logistikou (zajištění subdodávek, export do zahraničí)

Problémy s logistikou a zásobováním jak zákazníků, tak od subdodavatelů zatím nejsou příliš časté

- V součtu přes 60 % firem uvádí, že nemá problémy s logistikou
- Na druhé straně přes 11 % podniků deklaruje významné logistické problémy
- Objevují se problémy se zajištěním specializovaných subdodávek technologií či dílů, které jsou unikátní a nejsou běžně dostupné na trhu, proto lze těžko tyto výpadky nahrazovat jinými dodavateli.

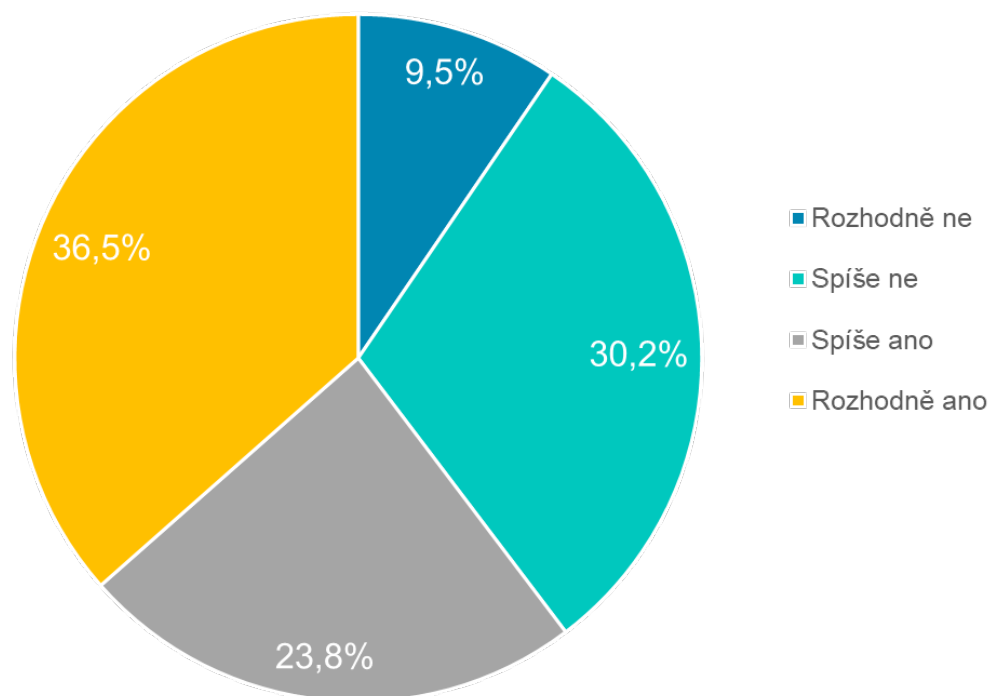
Jak chování zákazníků na trhu ovlivňuje fungování firmy

Situace na trhu a u zákazníků se zásadně mění již nyní a další změny budou následovat – a firmy na to budou muset reagovat

- Na 71 % firem dopadá změna chování zákazníků negativně
- Pouze malá část podniků (cca 16 %) změny v chování zákazníků nepocítila a jako nové příležitosti to vidí zatím pouze malé počty firem (5 %).

Pocítujete aktuálně ztížené financování (cash-flow) firmy?

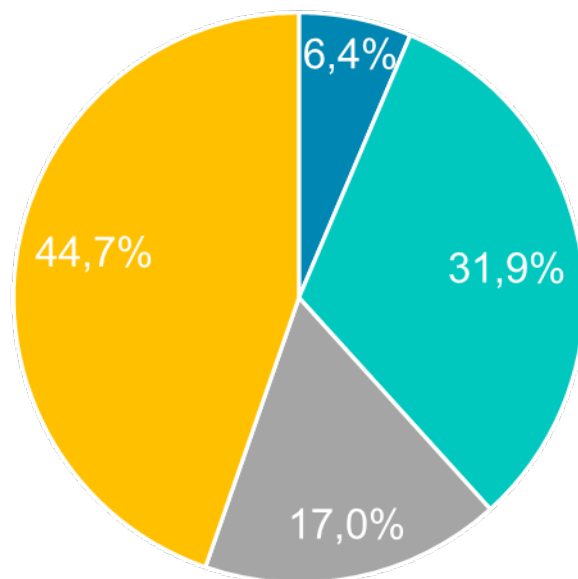

Přímé dopady na aktuální finanční toky ve firmě již pocítila více než polovina firem. Opět platí, že s postupem času se problémy v oblasti cash-flow dotýkají stále více firem.

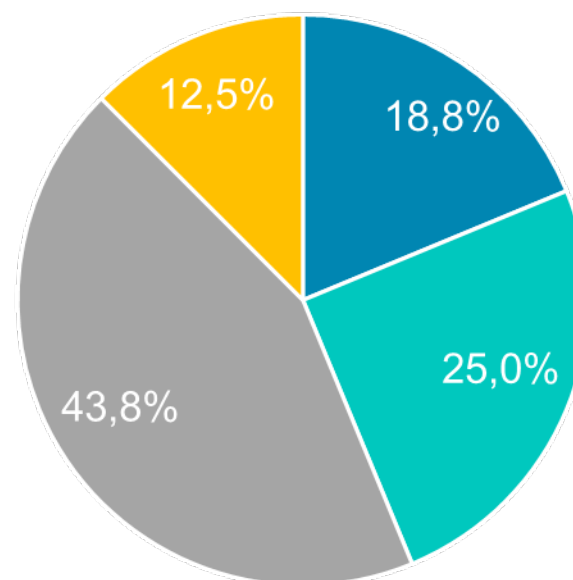
- V součtu odpovědí téměř 58 % podnikatelů uvádí aktuálně ztížené financování svých firem, více než třetina firem pak přiznává zásadní dopady na cash-flow.
- Pouze 10 % firem nemá aktuálně žádný problém s cash-flow

Pocítujete aktuálně ztížené financování (cash-flow) firmy? (dle velikosti podniku)

Malé firmy (do 49 zaměstnanců)

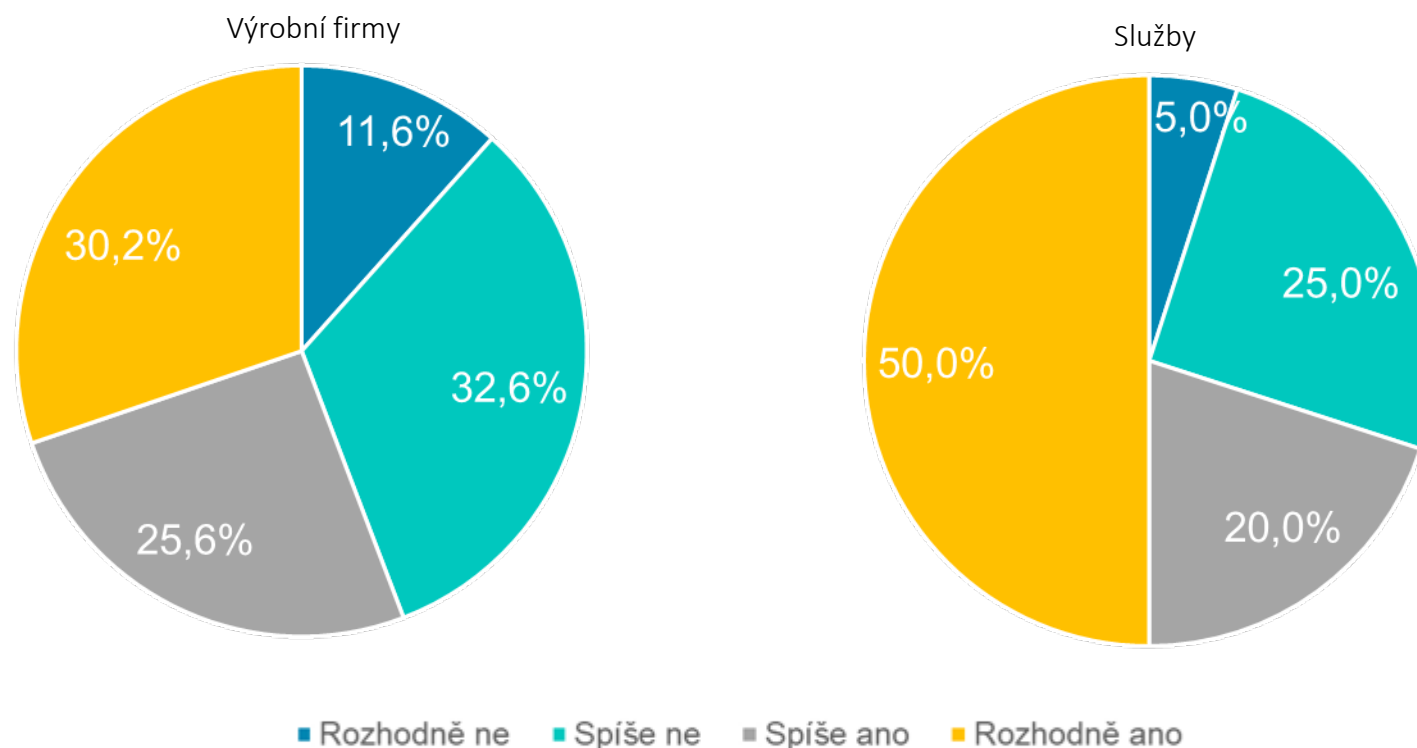
Středně velké firmy (50 a víc zaměstnanců)

■ Rozhodně ne ■ Spíše ne ■ Spíše ano ■ Rozhodně ano

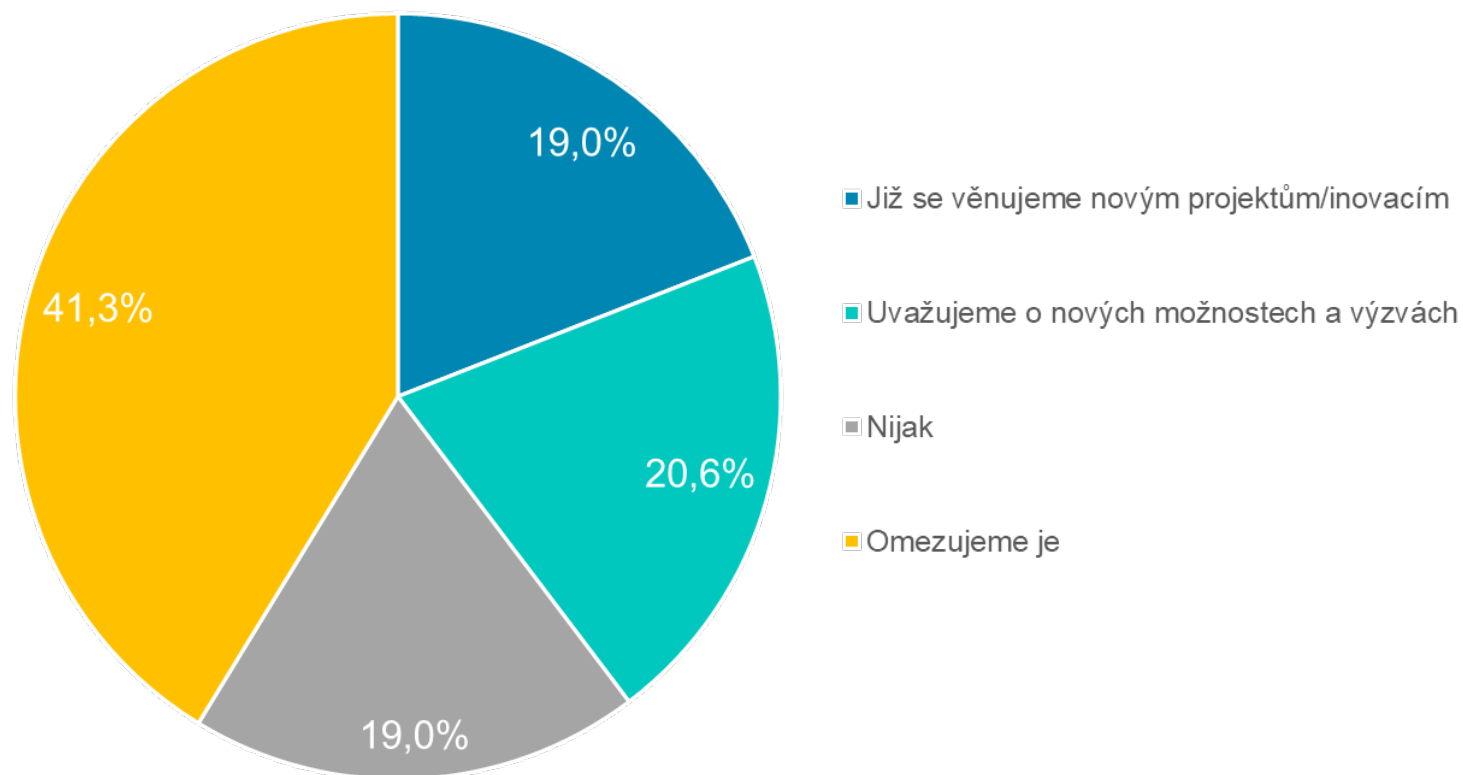
Téměř 50 % menších podniků (pod 50 zaměstnanců) má aktuálně vážné problémy s financováním firmy – to je více než třikrát větší podíl než u středně velkých firem nad 50 zaměstnanců. Pouze necelých 40 % malých firem uvádí, že aktuálně nemá potíže s cash-flow. Z grafu je zřejmé, že středně velké firmy disponují většími rezervami. Na druhé straně 44 % větších podniků pocítuje mírnější ztížení financování a dalších 13 % středně velkých firem udává, že již má výraznější problémy s cash-flow.

Pocítujete aktuálně ztížené financování (cash-flow) firmy? (dle zaměření firem)

Ztížené financování firmy aktuálně více dopadá na podniky v sektoru služeb. 50 % podniků ve službách uvádí výrazné problémy s cash-flow a dalších 20 % má mírnější obtíže. Výrobní podniky nejsou z pohledu financování firmy zasažené tak dramaticky jako firmy z oblasti služeb. Nicméně také více než polovina výrobních podniků deklaruje mírnější či vážnější potíže s financováním chodu firmy.

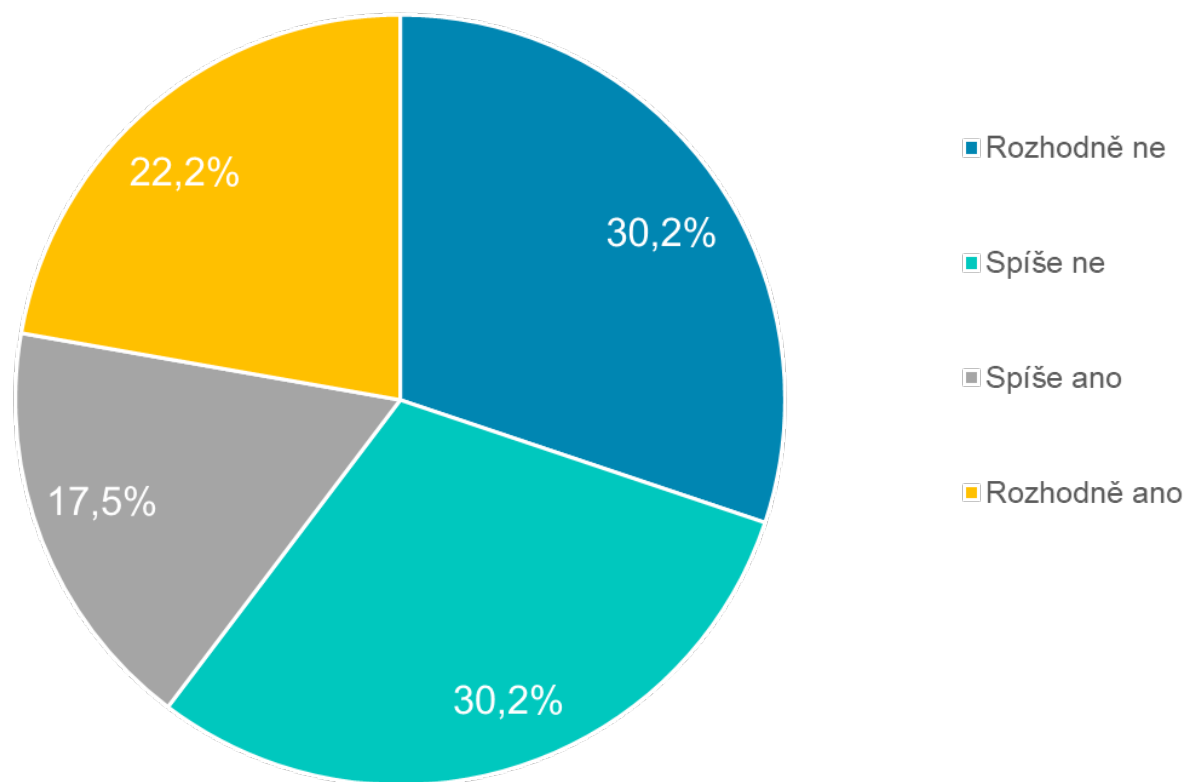
Dopad na rozvojové a inovační projekty

Pozitivně lze vnímat to, že více než třetina firem vidí v současné situaci i nové příležitosti a výzvy pro rozvoj a inovační projekty

- 41 % firem uvádí, že omezila své rozvojové a inovační aktivity, a to především z obavy a nejistoty z budoucího vývoje.
- Pětina firem reaguje na situaci uvažováním o nových možnostech a výzvách a shodně pětinu podniků nastalá situace v oblasti rozvoje a inovací nijak neovlivnila

Omezení schopnosti firem produkovat a dodávat na trh

Produkční kapacity u většiny dotazovaných firem prozatím nebyly zásadně ovlivněny.

- V součtu odpovědí necelé dvě třetiny firem nejsou omezeny v produkci a v dodávkách na trh
- Na druhé straně 40 % podniků je nuceno produkci omezit

Shrnutí kapitoly „Dopady koronaviru a mimořádných opatření“

- ✓ Většina oslovených firem očekává problémy v souvislosti s covidovou epidemií – významné problémy pak téměř třetina dotazovaných podniků. Více negativní dopad očekávají firmy do 50 zaměstnanců
- ✓ Pokles poptávky a prodeje; ztížená přeshraniční výměna zboží, služeb a osob; obnovení výrobních kapacit a druhotná platební neschopnost patří mezi 4 nejvýznamnější problémy, s kterými se aktuálně firmy potýkají
- ✓ Více než polovině firem již klesly tržby; větší negativní dopad je evidován u firem do 50 zaměstnanců
- ✓ Druhotná platební neschopnost a cash-flow jako problémy, které se zřejmě budou prohlubovat v příštích týdnech a měsících
- ✓ Již třetina firem hlásí, že bude nucena propouštět (9 % firem již zaměstnance propouštělo)
- ✓ Třetina firem deklaruje problémy s logistikou
- ✓ Přes 2/3 podniků pocítili negativní změnu v chování zákazníků
- ✓ Necelá polovina menších podniků (do 50 zaměstnanců) má vážné problémy s financováním firmy; omezeným cashflow jsou významněji postiženy firmy ze sektoru služeb (50 %)
- ✓ Přes 40 % podniků redukuje rozvojové a inovační aktivity. Na druhou stranu 30 % firem zavádí nebo uvažuje o implementaci nových inovací
- ✓ Většina firem zatím nebyla nucena omezit své produkční kapacity a dodávky na trh

- ✓ Zásadní dopad budou na firmy mít změny na trhu – v dodavatelsko-odběratelských vztazích, v chování zákazníků a spotřebitelů, nové trendy a rozdělení trhu mezi stávajícími a novými hráči. Na to všechno budou muset firmy reagovat ve svém podnikání

4. ZAVÁDĚNÁ OPATŘENÍ A PODPORA FIREM

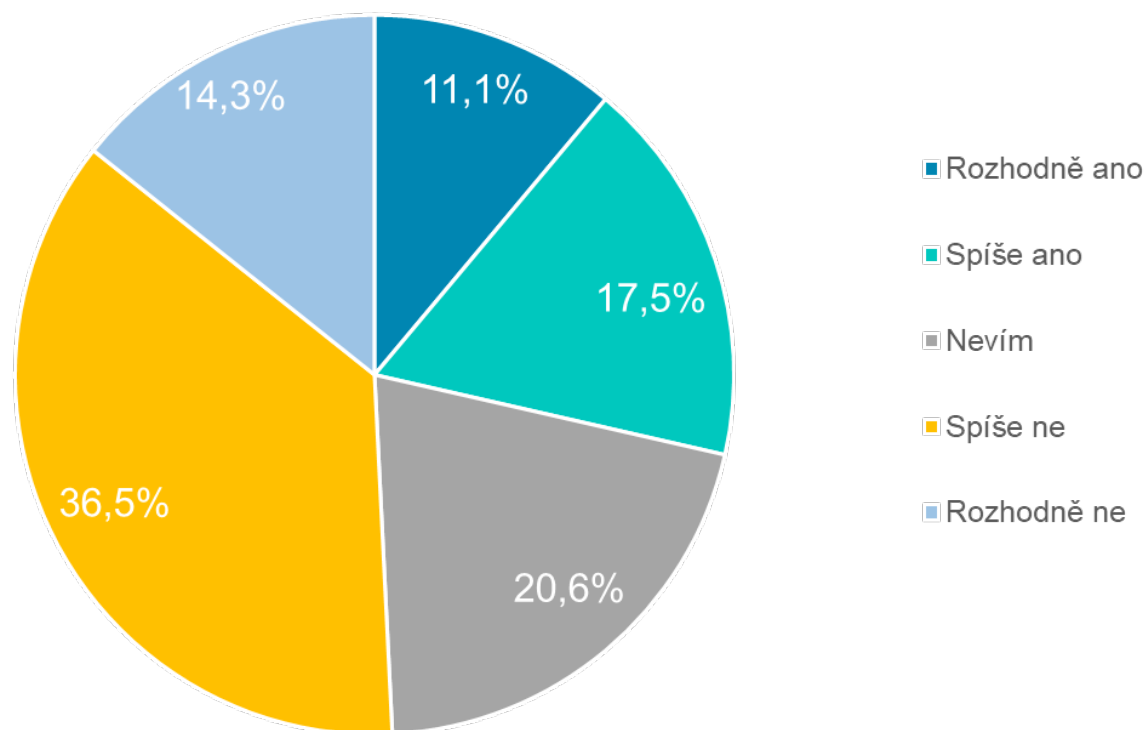
Nová a plánovaná opatření v podnicích

Většina firem již na situaci reagovala a nějaké změny ve fungování zavedla. Některé firmy ještě s novými opatřeními vyčkávají, ostatní již určité změny zavedly nebo plánují zavést v blízké budoucnosti

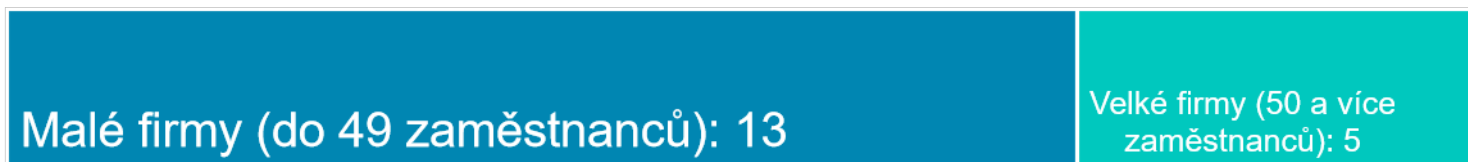
- Konkrétně 13 % podniků se zaměří na jiné služby a nové trhy a 7 % plánuje hledat nové zákazníky
- 9 % firem se soustředí více na marketing a interní inovace, stejně tak na nové pracovní podmínky jako jsou homeoffice a online komunikace
- Omezení investic a propouštění se týká 7 % oslovených firem

Potřeba využití zkušeného externího experta / konzultanta při strategii, zavádění změn a nových opatření

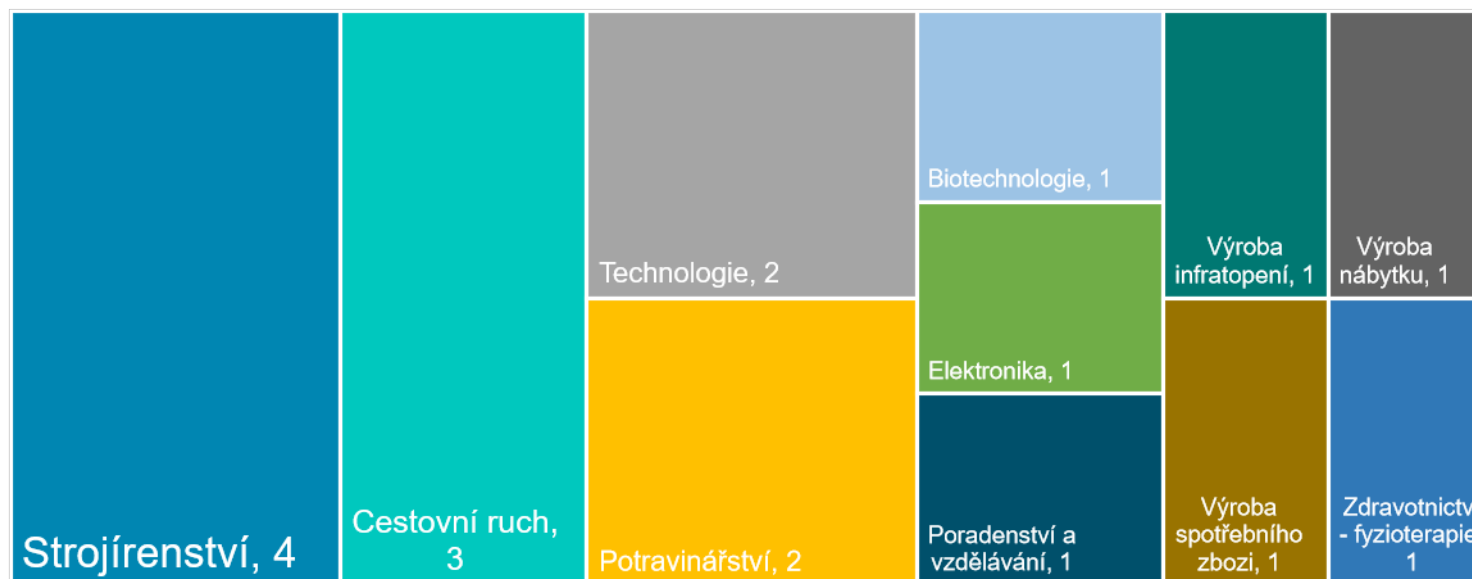

Necelá třetina dotázaných firem (18) uvedla, že by využilo v souvislosti s potřebnými změnami ve firmě externího experta/konzultanta

Struktura firem podle velikosti, které mají zájem o spolupráci s externím expertem:

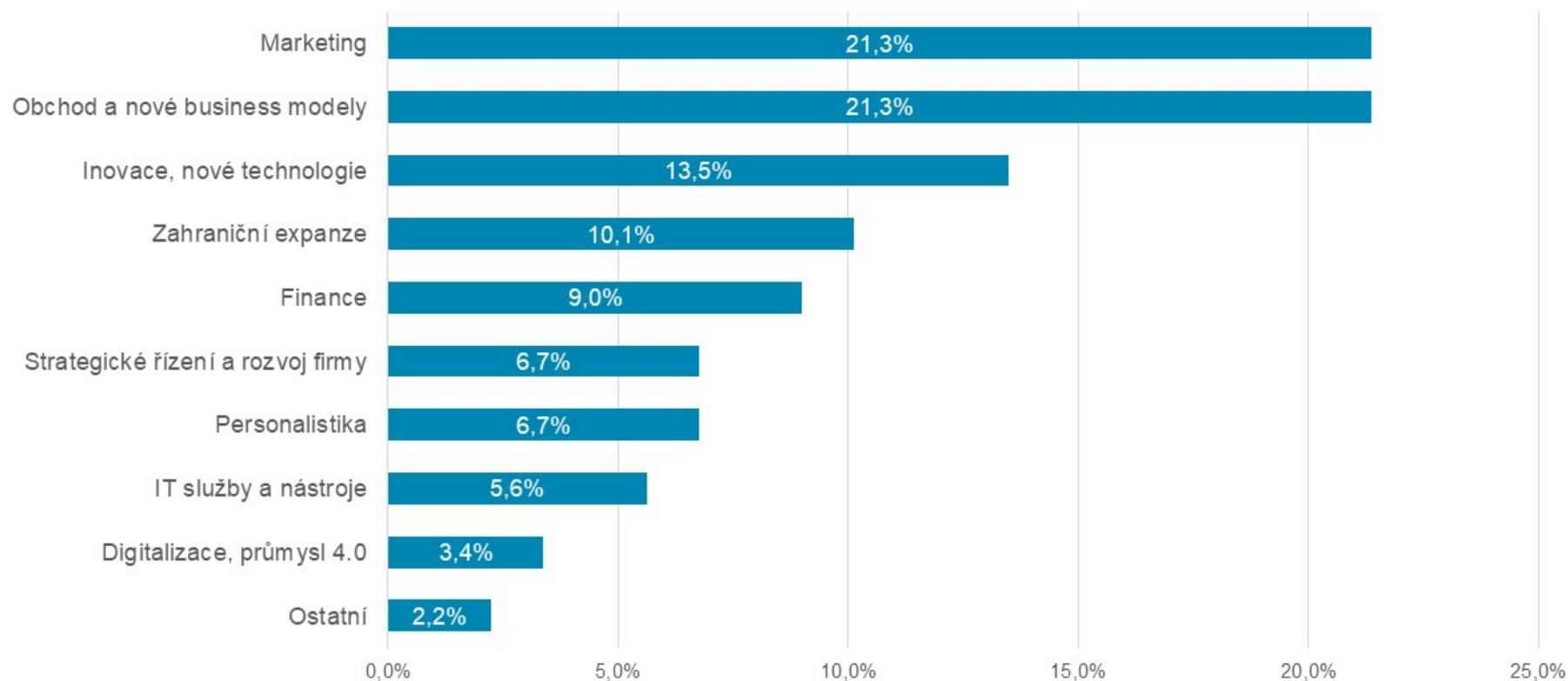

Oborové zaměření firem, které mají zájem o spolupráci s externím expertem:

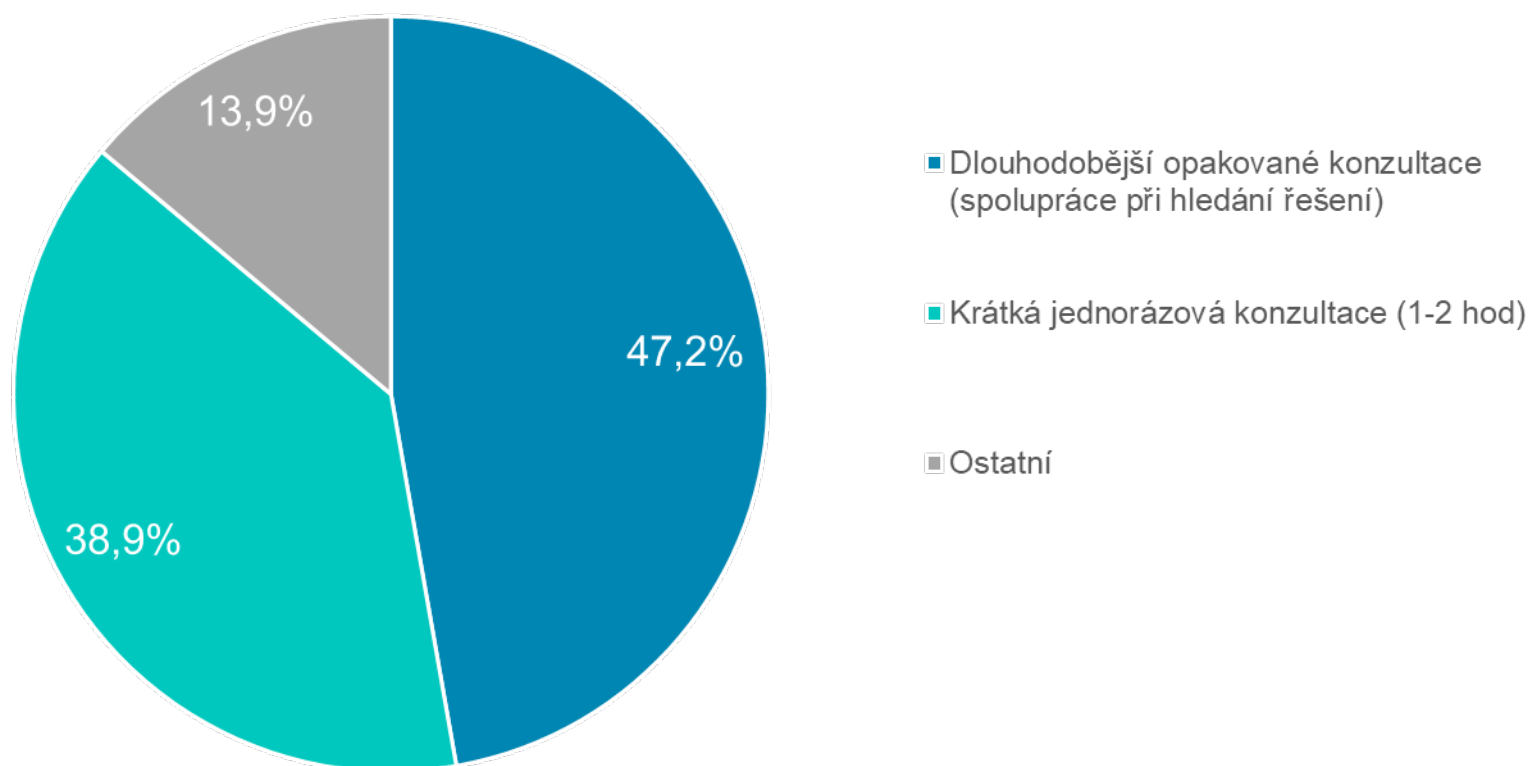
V absolutních počtech mají o spolupráci zájem zejména malé firmy (do 49 zaměstnanců), celkově 13 podniků. Na druhé straně téměř třetina všech oslovených velkých firem (50 a více zaměstnanců) uvažuje o využití konzultačních služeb s externím expertem. Největší zájem o využití externího odborníka vykazují podniky z oborů strojírenství, cestovního ruchu, výrobce technologií a potravinářství.

Preferované oblasti, kterým by se měl expert věnovat

- Nejčastěji (konkrétně 21 %) by firmy využily experta v oblasti marketingu
- Podniky ve větší míře mají zájem také o konzultace v oblastech obchodu a změny celého business modelu, inovací a nových technologií
- Mezi frekventované expertní specializace se řadí také expanze do zahraničí a finance

Preferovaný rozsah externí spolupráce s expertem

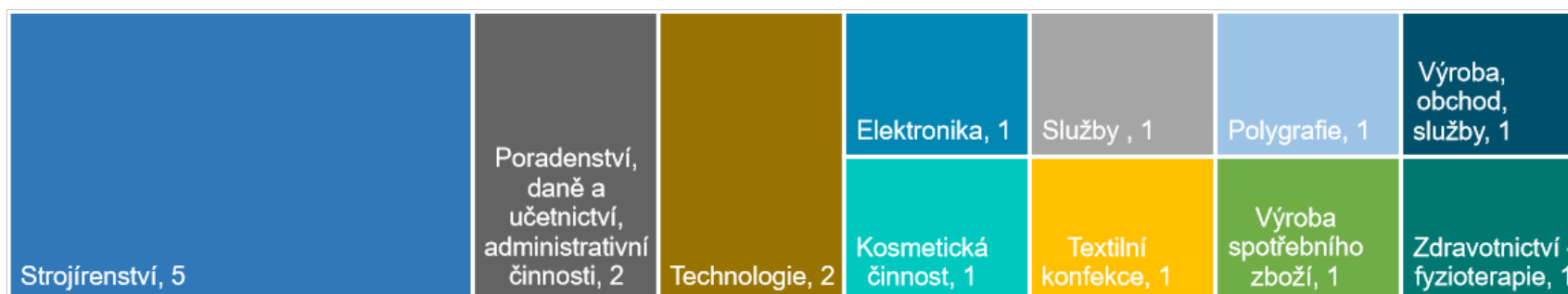

- Z počtu 36 firem, které odpovídaly na tuto otázku, by necelá polovina uvažovala o dlouhodobější spolupráci s expertem
- Více než třetina podniků by dala přednost krátké jednorázové konzultaci

Struktura firem podle velikosti, které mají zájem o spolupráci s externím expertem

	Dlouhodobější opakované konzultace (spolupráce při hledání řešení)	Krátká jednorázová konzultace (1-2 hod)	Celkem
Malé firmy (do 50 zaměstnanců)	12	13	25
Velké firmy (nad 50 zaměstnanců)	5	1	6
Celkem	17	14	31

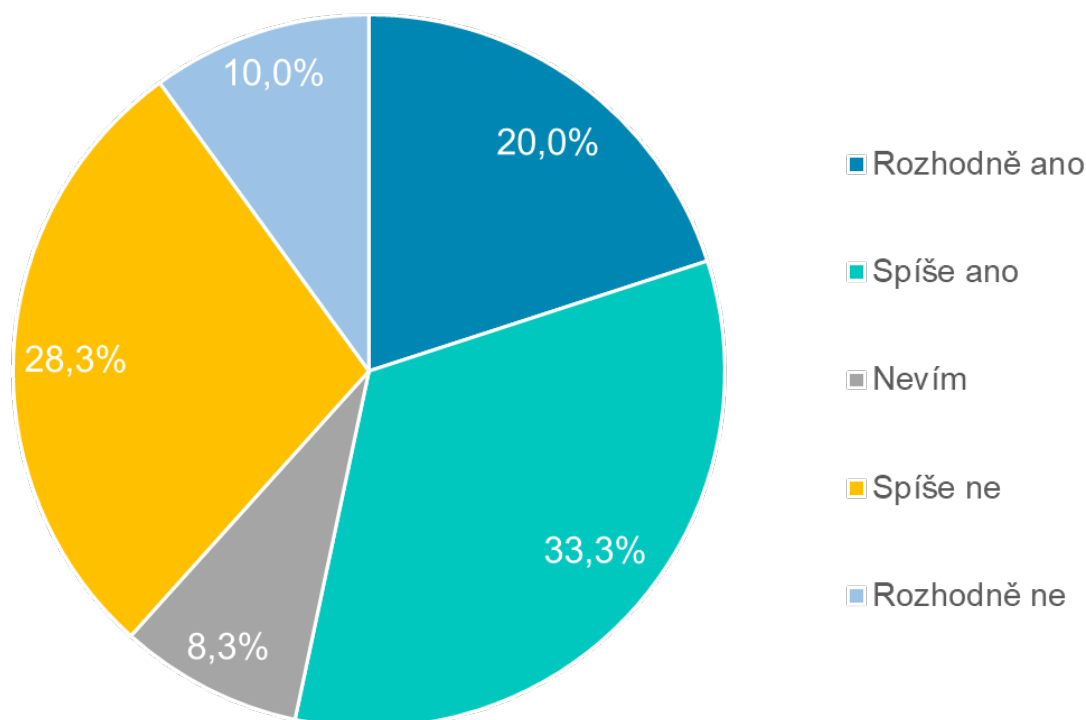
Oborové zaměření firem, které mají zájem o dlouhodobou spolupráci s externím expertem

Oborové zaměření firem, které mají zájem o krátkodobou spolupráci s externím expertem

Plánujete / uvažovali byste o spolupráci s výzkumnou organizací na vývoji nových technologií, procesů či testování?

Více než polovina dotázaných firem uvažuje o spolupráci s výzkumnou organizací – tedy v existující oblasti zaměření Jihočeských podnik. voucherů

- 53 % firem uvažuje o spolupráci s výzkumnou organizací na vývoji nových technologií, procesů či testování
- Pouze 10 % podniků není zcela otevřena spolupráci s výzkumnou organizací

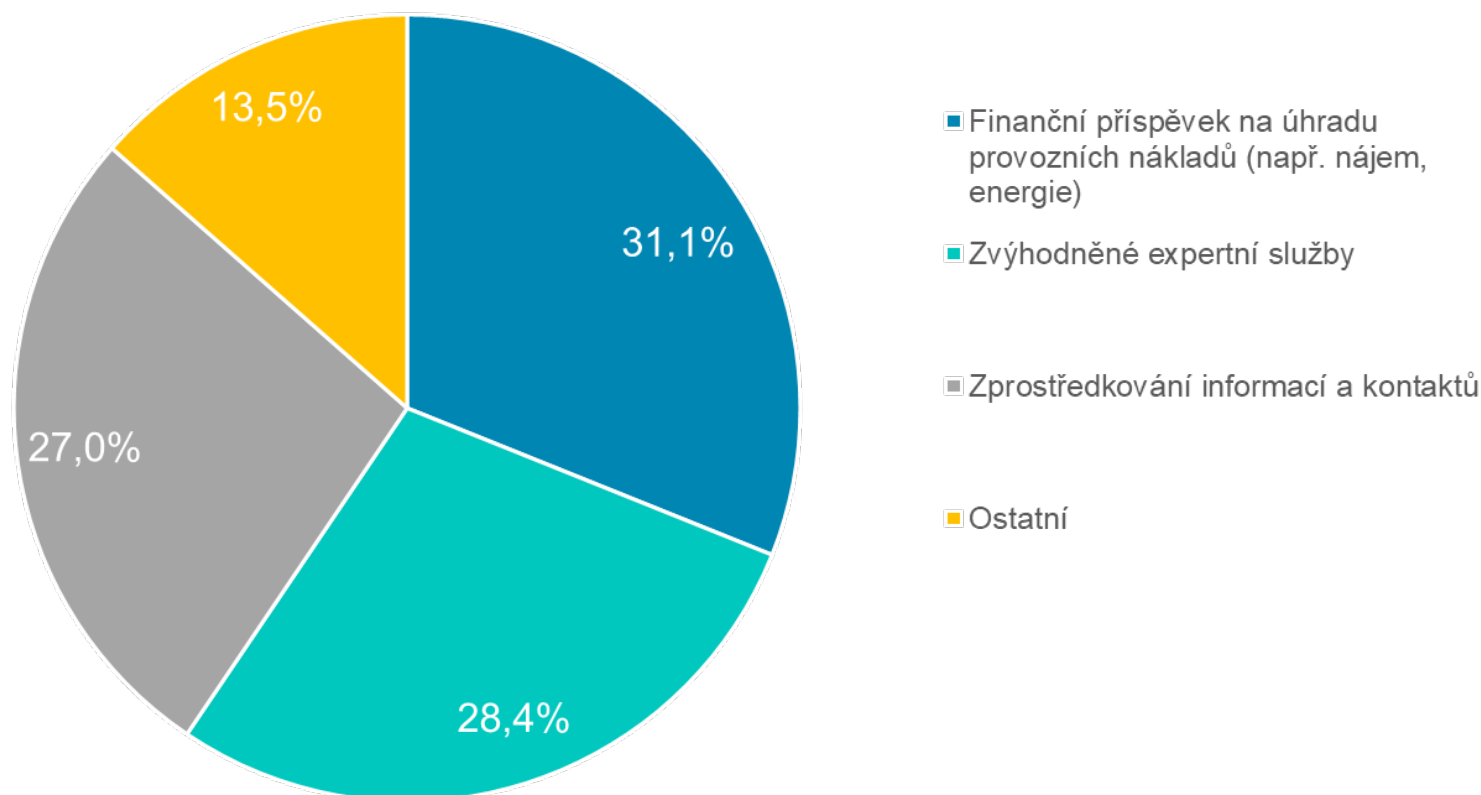

Oborové zaměření firem, které mají zájem o spolupráci s výzkumnou organizací

- Největší zájem o spolupráci s výzkumnou organizací je evidován ze strany strojírenských podniků
- Na druhé straně oborové spektrum uvažujících o spolupráci je velmi pestré a obsahuje jak výrobní a průmyslové podniky, tak dodavatele a poskytovatele služeb

Jaké další formy podpory by firmy uvítali?

- Největší zájem z řad oslovených firem v oblasti podpory od veřejného sektoru by byl o finanční příspěvek na úhradu provozních nákladů (31 %)
- Neméně vysoký zájem u podnikatelů je o zprostředkování informací a kontaktů a o zvýhodněné expertní služby formou konzultací na klíčová témata a výzvy, s kterými firmy nyní bojují.

5. DALŠÍ DOPORUČENÍ TÝKAJÍCÍ SE MOŽNOSTÍ PODPORY MSP V REGIONU

Níže jsou uvedeny další reakce a doporučení podnikatelů směrem k veřejnému sektoru:

- ✓ Bezúročné úvěry, dotace na inovace, relevantní a detailní průzkum potřeb MSP
- ✓ Nabídka poptávek zahraničních firem a informace o poptávkách soukromého i veřejného sektoru v ČR
- ✓ Finanční podpora, a hlavně klid pro podnikatele, aby mohli v této těžké situaci pracovat a rozvíjet své firmy
- ✓ Podporujeme jen a pouze inovace a výrobu, ne spotřebu
- ✓ Zavést projekt "STOP BYROKRACII" a upřednostnit odborníky před úředníky
- ✓ Nešířit strach a nejistotu
- ✓ Trvalá podpora technických SŠ a technických učebních oborů
- ✓ Podpora prostřednictvím voucherů na konzultace nebo například na grafické práce, tvorbu firemní identity
- ✓ Podpora výrobcům strojů při výrobě a realizaci jejich výrobků připravených pro průmysl 4.0, virtuální realita, digitalizace katalogů apod.
- ✓ Odpuštění sociálního a zdravotního pojištění zaměstnanců
- ✓ Propagační aktivity; ukázat, že je region bezpečný a čeká na návštěvu turistů z ČR
- ✓ Selektivní podpora
- ✓ Podstatné urychlení případné pomoci

Doporučení k expertnímu konzultačnímu programu – jak designovat, co zohlednit a jak zaměřit

Zaměření:

- Z dotazníku a znalosti situace ve firmách vyplývá, že firmy budou krizí značně postiženy a že by uvítali pomoc v řadě oblastí. Obecně půjde o (i) minimalizaci dopadů koronakrizy na jejich podnikání; (ii) řízení aktuálních rizik s tím souvisejících a (iii) přípravu strategie a konkrétních kroků, jak se z této situace dostat a využít třeba nových příležitostí, které každá krize přináší.
- Konkrétní oblasti zaměření práce konzultantů jsou především:
 - o Obchod (rozvoj nových příležitostí, práce se stávajícími zákazníky, marketing, nové trhy – produktově i geograficky)
 - o Zavádění inovací a nových technologií do výroby, interních procesů i produktů firmy
 - o Digitalizace, prvky Průmyslu 4.0, IT nástroje a servis
 - o Strategické řízení a rozvoj firmy, nastavení nové vize a směřování, komunikace
 - o Nové business modely
 - o Finanční řízení firmy, cash-flow, financování rozvojových projektů, řízení finančních rizik

Náměty, jak program nastavit:

- Větší problémy budou mít a očekávají menší firmy do 50, 100 zaměstnanců. Proto by se pomoc a program měl zaměřit především na ně (omezené finanční zdroje alokovat efektivně a pomoci hlavně menším firmám)
- Oslovit cíleně firmy podle toho, jaké mají potřeby / problémy. Průzkum vlastně byl prvním marketingem nového konzultačního programu. JVTP má nyní první firmy, které o by o využití podobného programu měly zájem. Ví, v jakém zhruba rozsahu a zaměření.

- Pozitivně lze vnímat to, že více než třetina firem vidí v současné situaci i nové příležitosti a výzvy pro rozvoj a inovační projekty. Na tom lze stavět a využít to k potřebným změnám posilujícím konkurenceschopnost firem do budoucna. A s tím by právě externí konzultanti mohli pomoci.
- Doporučujeme zvážit, zda nemít dva režimy v tom konzultačním programu pro MSP:
 - o Krátké konzultace v rozsahu do 2h – „emergency call“. Zde mít alokovaný předem daný objem peněz a tím i počet hodin, kdy si můžete konzultanty „pronajmout“ a mít je k dispozici firmám pro ad-hoc rady. Lze si zkusit např. na nějaké hodně poptávané téma vypsát takové konzultační hodiny a zjistit, zda a jak by mohlo fungovat.
 - o Delší konzultační expertní podpora – v rozsahu 10 – 50h. To už by mělo jít klasickým dotačním programem s jasně definovaným zaměřením projektu, žadatelem, který bude splňovat daná kritéria a popsáním procesem
- Oborové specializace expertních služeb a konzultantů v programu doporučujeme neřešit. Většina témat je průřezová a nemá významná oborová specifika. Navíc ekonomika JH kraje není významněji specializovaná na některé z ekonomických odvětví.
- Doporučujeme nastavit vhodná kritéria pro vstup konzultantů do programu (zejména reference, hodnoty spolupráce). Pokud bude někde seznam expertů k dispozici a firma si bude sama vybírat, pak by měl být každý expert v takové databázi prověřen JVTP a to na osobní bázi (společná schůzka, poznání vzájemných očekávání a možností)
- Klíčové v současné situaci je rychlost otevření takového programu – firmy jsou ve vážné ekonomické situaci, a proto spíše než detailní ladění programu lze doporučit, aby byl brzy spuštěn. A měl by mít jasně nastaven jednoduchý mechanismus pro hodnocení firem a jejich projektů. Finanční částka na projekt je relativně menší oproti klasickým dotačním programům, proto by měl být administrativně jednoduchý.

